

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования и науки Республики Бурятия
МКУ "Закаменское РУО"
МАОУ "Цаган-Моринская СОШ"

ПРИНЯТО
на заседании
педагогического совета
МАОУ «Цаган-Моринская
СОШ»
Протокол №1
от «27» августа 2024 г.

СОГЛАСОВАНО
Заместитель директора по
УВР
 Галданова С.З.

УТВЕРЖДЕНО
Директор МАОУ «Цаган-
Моринская СОШ»
Приказ №28 от «27» августа
2024 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

(ID 6238755)

учебного предмета «Родная (бурятская) литература»

для обучающихся 2 класса

Составитель: Гуржапова Дарима Викторовна,
учитель начальных классов

Цаган-Морин, 2024 г.

Тайлбари бэшэг

Хэлэн болбол арадай хүгжэлтын нэгэ хуби болоно. Түрэл хэлээ шуудалжа, эрдэм мэдэсээ үргэдэхын тула нурагшад ямар шалтагаанаар хэлээ мэдэхэб, хэлэнэй удха ямар байхаб гэжэ тодорхой мэдэрэлдэ абтаха ёһотой. Харин зүбөөр хэлэжэ нурахын тулада үхибүүд юун тухай хэлэхээ, ямар үгэнүүдые хэрэглэн, хөөрэлдөө үнгэргэхэб гэжэ мэдэхэ шухала.

Уншалгын хэшээлнүүдэй **гол зорилго** хадаа түрэл хэлэн дээрээ найнаар ойлгон уншажа, үгэнүүдые зүбөөр уншуулжа, ухаан бодолоо гүйлгэжэ, аман хэлэлгээ хүгжөөхэ болоно. Онтохон, шүлэг болон рассказ уншаха хэшээлнүүдые үнгэргэхэдөө, багша өөрөө тон найнаар, яаралгүйгөөр жэшээтэ уншалга харуулжа, эхиньэнь, эсэс хүрэтэрнь гансата уншажархиха бэшэ, хэдэн хуби болгон хубаажа уншаха ба уншуулха. Энэ үедэ уншалгын хэшээлнүүдтэ удхыень ойлгожо, мэдэрэлтэйгээр уншалгада тусгаар анхарал табигдана.

Нурагшад **литературна уншалга** юун гээшэб гэжэ тон гүнзэгыгөөр ойлгожо абаха ёһотой. Литература хадаа искусствын нэгэналбари боложо үгэнэ. Тиихэдээ үгэ уншалгын хэшээлнүүдтэ хэрэглэгдэдэг текстнүүд соо ямар үүргэ дүүргэнэб гэжэ үхибүүд мэдэхэ аргатай.

Хоёрдохи классай нурагшад үгэ дээрэ хүдэлхэдөө, нэн түрүүн тэрэнэй олон арга боломжонуудтай танилсана: үгын удха хүнэй досоохи байдал тон найнаар харуулжа, оршон тойронхи байдалай хубилалтануудые хүсэд дүүрэн ойлгохо болоно бшуу.

Текстын удаа үгтээн асуудалнуудта үхибүүд ганса нэгэ харюу үгөөд дүүргэхэ бэшэ, харин олон ондоо наамжануудаараа хубаалдаха.

Удхаараа ойлгосотой богонихон рассказ, онтохо, шүлэг гү, али басни үхибүүд уншахадаа, зохёолой удхые, гол шухала нанал бодолые, үйлэдэгшэ нюурнуудые, тэдэнэй абари зан үйлэ хэрэгүүдые бата бэхээр ойгожо абаха болоно. Уран зохёолой дүрсэлэн харуулдаг аргуудые илангаяа хэлэнэйн баялиг тухай ойлгожо абаха.

Уншаан зохёолойноо удхые тайлбарилан хөөрэлдэхэдөө, нурагшад

зохёолой удхын гол шухала ба шухала бэшэ нанал бодолые илган оложо, зохёолые хубинуудта хубаажа, тэдэнэйгээ холбоо оложо нураха. Энэ хадаа нурагшадай логическа ухаан бодолые хүгжөөлгэдэ туһа хүргэдэг.

Зохёолнуудые уншахадаа, оршон тойронхи юумэнүүд тухай нурагшадые зүб ойлгосотой болгохо гээшэ тон ехэ удха шанартай юм. Литературна уншалгын хэшээлнүүдтэ нурагшадай дүй дүршэл хэрэглэхэ: тэдэнэй ойлгосые үргэдэхын тула байгаалин үзэгдэлнүүдые, хүн зоной ажаһуудалые саг үргэлжэ ажаглаха хүдэлмэри ябуулагдаха ёһотой.

Нургуулида нуралсал ба хүмүүжүүгын хүдэлмэри эрид найжаруулгада номуудай ашаг туһаламжа хүргэдэгын мэдээжэ ха юм. Номууд эрдэм мэдэсэ үгэхэньөө гадна, найн найхан абари зан, арад зондоо унтаршагүй дурлал хүмүүжүүлнэ бшуу.

Үшөө тиихэдэ нурагшад ном уншаха зуураа ажабайдал тухай орёо асуудалнуудта харюу олодог, ажал хүдэлмэрийн ашаг туһые ойлгожо абадаг, ажалша хүниие хүндэлхэ, сэгнэхэ болодог, арад зоной ёо заншал, сэсэн мэргэн нургаал гүнзэгыгөөр ойлгожо, шэбшэжэ үзэхэ дадалтай болохо.

Нурагшад абяагүйгөөр ба шангаар уншаһан зүйл тухайгаа багшын табиһан асуудалнуудта гүйсэд дүүрэн харюу үгэжэ шадаха.

Нурагшад рассказ гү, али статьянуудые уншахадаа, үйлэдэгшэ нюурнуудайнь хэһэн хэрэгтэ сэгнэлтэ үгэжэ, тэдээн доторхи үйлэ ушарнуудта, геройнуудта характеристика үгэхэ дадалтай болохо.

Тус классай нурагшад уншаһан зүйлөө дэлгэрэнгыгээр ба хуряамжаар хөөрөжэ шадаха, арадай аман зохёолтой, арадай сэсэн нургаалтай танилсалгаяа улам үргэдхэхэ, мэдэсээ улам баяжуулха болоно

Илангаяа тоонто нютаг, арадайнгаа ёо заншалнууд тухай мэдэсээ гүнзэгырүүлжэ, олон шүлэгүүдые, оньон, үгэнүүдые, үрээлнүүдые сээжээр мэдэдэг болохооо гадуур, эпитет, гиперболэ, олицетворении г.м. шүлэгэй уран найруулгын аргуудтай практическаар танилсаха ёотой. Баснтай танилсажа, тэрэнэй удха узуурыень ойлгожо абаха, тэрээн соохи обрзуудые, тэдэной хэһэн үйлыень ойлгожо, уран гоё талыень мэдэжэ абаха болоно. Онтохонуудые тэдээн соо хэлэгдэһэн шэдитэ зүйлнүүдые зүбөөр ойлгон абаха тон шухала.

Нурагшадай үгэ хэлыень баяжуулха ба зохёохы ынал бодолыень үргэдхэхын тула элдэб янзын хүдэлмэри хэжэ байха: хамта уранаар уншалга, хамтадаа хабаадаха зүжэг, нюур нюураар уншалга, хэһэгүүдые сээжээр хэлэхэ г.м. мүн элдэб янзын зохёохы шэнжэтэй бэшэмэл хүдэлмэри дүүргэхэ.

Нурагшад уншаһанаа хубинуудта хубаажа, өөһэдөө түсэб табяад, текстээ тобшоор ба түүбэрлэн хөөрөжэ шадаха дадалтай болохо.

Уншалгын хэшээлэй ехэнхи сагын текст уншалгада, тэрээн хүдэлэлгэдэ зорюулагдаха. уншалгын урда тээ хэгдэхэ хөөрэлдөөн хадаа хэшээл соо уншагдаха материалай удхатай нягта холбоотой байха ёотой.

Уншалгын хэшээлнүүдтэ үхибүүдэй хараһан, мэдэхэ юумэнүүд хэрэглэгдэжэ, тэрэниень үргэдхэхын тула багша хадаа байгаалиин үзэгдэлнүүдые, олониитын ажабайдалые, хүн зоной ажал хүдэлмэриие саг үргэлжэ ажаглаха хүдэлмэри ябуулжа байха зэргэтэй.

Үшоо нэгэн саг дабхар угэгэдэнэ.

Хэшээлдээ **«Литературна уншалга»:** Үндэһэн буряад хургуулийн 2-дохи класста уншаха ном баригдана. Авторнууд: Содномов С.Ц., Раданжапова С.В.. 2-дохи класс.- Улаан – Үдэ, «Бэлиг» хэблэл, 20019 он; Буряад Республикын Нуралсалай болон эрдэм ухаанай министерство баталһан.

«Литературна уншалга» гээн ьуралсалай номой гол болон тодорхой зорилгонууд

2 классай литературна уншалгын программын гол зорилго - ьурагшадта ухаан бодол, сэдьхэлэй мэдэрэл, зориг хүгжөөлгэ болоно. Эдир уншагшые хүмүүжүүлгэ, тэрэнэй нигүүлэсхы боди сэдьхэл хүгжөөлгэ хадаа тон орёо асуудалнуудай нэгэн. Юундэб гэхэдэ, ьурагшадай уран зохёол хадуун абалга, дотор байдалай ябаса үхибүүн бүхэнэй зохёол сэдьхэлээрээ ойлгон абалгатай холбоотой.

«Литературна уншалга» номой тодорхой зорилгонууд гэхэдэ:

- уран зохёолнуудые дүүрэн хадуун абажа, геройнуудтань сэдьхэлээ үбдэхэ, эмоциональнаар хандаха шадабари хүгжөөхэ;
- уран зохёол сэдьхэлээрээ мэдэрхэ, ойлгохо, зохёолой дүрсэ байгуульан уран аргуудые таниха, тухайлан бодомжолхо зохёохы дадалнуудые хүгжөөхэ;
- хүүгэдэй поэтическэ шагналга (поэтический слух), уран ьайханда нарин хандалга (художественный вкус) хүгжөөхэ;
- байгаалиин гоё ьайханиие, оршон ажабайдалые мэдэрэн ажаглаха, сэгнэхэ шадабари хүгжөөхэ;
- хэмжээгээрээ ехэ багашье, удхаараа хүнгэн хүндэшые зохёолнуудые гүнзэгыгөөр ойлгохо дадал хүгжөөхэ;
- сэдэбээрээ (темэ), жанраараа элдэб зохёолнуудые уншуулжа, ьурагшадай мэдэхэ юумэ (кругозор) үргэдхэжэ, тэдэнэй эстетическэ, познавательна дүршэл үргэн болгохо;
- бага наһанай ьурагшадта зорюулагдаһан эрхим уран болон научна-познавательна зохёолнуудтай танилсуулха;
- зохёолой хэлэн, удха дээрэнх хүдэлжэ, хүмүүнэй үнэ сэнтэй хараа бүридүүлхэ (формирование ценностных ориентиров личности);
- ьурагшадай уншаха ьонирхол, эрмэлзэл дээрэнх үндэьэлжэ, уншалгын шанар программын эрилтын ёьоор нарижуулха.

«Литературна уншалга» номой удха

Ном соо оруулагдаһан зохёолнууд бага наһанай ьурагшадай хүгжэлтын психологическа онсо өөрэ зүйлнүүд, тэдэнэй оршон байдалые эзэмдэн ойлгохо эрмэлзэл, ухаан бодолой, мэдэрэлэй хүгжэлтэ хараада абтаһан байна.

2 классай литературна уншалгын программа удаадахи бүлэгүүдхэ бүридэнэ:

1. Уншаха, шагнаха зохёолнууд;
2. Текстээр хүдэлмэрилжэ хэлэлгын мэдэсэ болон шадабари хүгжөөлгэ;

3. Зохёохы ажаябуулгын оршон байдалда сэдхэлэй мэдэрэлтэйгээр хандалгын дүүршэл баяжуулга болон хүгжөөлгэ;

4. Турэлхи хэлэн.

Уншаха номой гол удхань дээдэ хэмжээнэй элдэб жанрай уран зохёолнууд болоно. Тэдэнэй авторнууд гэбэл: буряад литературынын классигууд Х. Намсараев, Ч. Цыдендамбаев, Ж. Балданжабон, Ц. Номтоев, Ц.-Д. Дондокова, Б. Абидуев, Ц.-Б. Бадмаев, мүнөө үеын буряад литературынын уран зохёолшод М. Чойбонов, Г. Дашабылов, Г. Чимитов г.м. болоно.

Нурагшадай һонирхол, эрмэлзэл эдэбхижүүлхэ, ухаан бодол хүгжөөхэ зорилготойгоор «Литературна уншалга» ном соо буряад арадай аман зохёолой абдарһаа онтохонууд, таабаринууд, онһон болон жороо үгэнүүд оруулагдаһан байна.

Эдэ зохёолнуудые оруулхадаа, нурагшадай ганса эрдэм элбэгжүүлхэ гэжэ оролдогдоо бэшэ, харин уран зохёолнуудые научно-познавательна зохёолнуудһаа илгаруулха шадабаритай болгохо, тэдэнэй үүгэнүүдтэ анхаржа нургаха гэһэн зорилго табигдана.

Зохёолнуудай һүүлдэ үгтэһэн даабаринууд нурагшадай литературна хүгжэлтэдэ онсо үүргэ дүүргэхэ зорилготойгоор зохёогдонхой. Тиигэжэ зарим зохёолнуудые зэргэсүүлэн үзэхэдөө, уран зохёолшо бүхэн оршон байгаалие, ажаһуудалые өөр өөрынхээрээ хадуун абадаг байһыень анхаруулха гэһэн зорилготой.

«Литературна уншалга» номой удхадань буряад арадай ёһо заншалнуудһаа, нургаал заабаринуудһаа зарим зүйлнүүд оруулагданхай. Нурагшад эдэ зохёолнуудые уншахадаа, түрэл арадайнгаа нангин ыргаалнуудые мэдэхэ болоод, сахижа ябахань дамжаггүй.

Эхин нургуулида буряад хэлэ үзэхэ методикын хүгжэлтын түүхэдэ анха түрүүшынхией драматическа жанрай зохёол орууладанхай. Тиихэдэ нурагшад литературынын гурбан шухала жанрнуудтай танилсаха, онсонуудыень мэдэхэ болохо.

Нуралсалай жэл соо 68 саг үгтэнэ, неделидэ 2 саг:

1-дэхи четверть соо 18 саг.

2- дохи четверть соо 14 саг.

3-дахи четверть соо 22 саг.

4- дэхи четверть соо 14 саг.

Календарна-тематическа түсэб

Хэшээ лэ й №	Үнгэргэгд эх э саг		Сэдэб	Ямар даабари хэгдэхэб
1.			Оролто хэшээл. "Сентябриин нэгэнэй ьайндэр" С.Содномов Амар мэндэ, ьургуули!	ьуралсалай номтой танилсана; жэл соо ямар хүдэлмэри ябуулагдахаб, юундэ номнай «Литературна уншалга » гэжэ нэрэтэйб гэжэ ойлгоно; шүлэгүүдтэй танилсана, эрдэм ухаанай удха шанар ьурагшад ойлгоно.
2.			Амар сайн, ьуриад хэлэн! "Хэлэмни аман соогоо" Д.Ошоров	Түрэлхи хэлэн тухай шүлэгүүдэй баглаа уншана; ьуриад хэлэеэ шудалжа, сэгнэжэ, хүгжооөөжэ ябаха эрмэлзэл түрүүлнэ.
3.			"Намарай эхин" Б.Санжин, "Намарай шэнжэ" Ц- Д.Дондокова	Намарай саг тухай ьурагшадай мэдэсэ хамтадхажа, энэ үедэ байгаалида ямар хубилалтануудай болодогые харана; уран гоёор зураглан харуульһан намарай үзэгдэлнүүд тухай ьурагшад ойлгоно, уран үгөөр хэлэгдэһэн тодорхойлолго, зэргэсэлгэнүүдтэй танилсана, уншаһан, хараһан, ажаглаһнанаа сасуулха арга олоно; шүлэгүүдые уранаар уншажа ьурганха.
4.			"Намарай ой соо" Ч.Цыдендамбаев,	Гүймгэ, ойлгон болон зүб уншалгын шанар нарижуулна; уран гоёор зураглан харуульһан алтан намарай үзэгдэлнүүд тухай ьурагшад ойлгоно;
5.			"Галуудай бусалган" Ц- Д.Хамаев	байгаалида дуратайгаар хүмүүжүүлхэ; уран үгөөр хэлэгдэнһэн зэргэсүүлгэнүүдтэй танилсана.
6.			"Хубуухэн ба зугы" А.Тороев,	Эдэ зохёолнуудые үндэһэлэн, хүнэй уншаһан зүйл шагнаха шадабари хүгжөөнэ;
7.			"Хартаабх а" Д.Жалсара ев	уншалгын шанар нарижуулхын ажал үргэлжэлүүлнэ; зохёол соохи геройнуудай абари зан юрэнхыгөөр элирүүлнхэ.
8.			"Тоонто нютагай ьайхан",	Тус зохёолой удха дээрэ хүдэлхэдөө, ажабайдалай үйлэ ябаса тухай хөөрэлдэнэ;
9.			"Буряадайм	уншалгын шанар нарижуулна.

			нютагууд" Э.Дугаров	
10.			Буряад найхан уласнай! "Буряад орон" Ц- Ж.Жимбиев	Познавательна зохёол тухай туруушын дэбжүүлгэ үгэгдэнэ; иимэ зохёолнуудай гол зорилгонуудаар танилсана; эвристическэ хөөрэлдөө үнгэргэжэ, текст сооһоо тон шухала познавательна зүйлыень илгуулжа

				бурана.
11.			Аглахан уужам Ага нютаг. "Агамн и" Ц.Цыдыпова. Ая гангата	«Хүн - байгаалийн үри» гээн темэ дабтана; бурагшадай мэдэсэ, шадабари, дадал шалгагдана.
12.			Усть-Орда нютаг. "Усть-Орда" М.Хамгушкеева	Тоонто нютагааа мэдэжэ, тэрээгээрээ омгорхожо ябаха хүнүүдые хүмүүжүүлнэ. Нютагаараа омгорхохо мэдэрэл түрүүлхэ үгэнүүдые илгажа шадаха болоно.
13.			Байгал	Эдир наһанай хүүгэдэй хүсэл эрмэлзэл тухай хөөрэлдэнэ, уншалгын шанар нарижуулна;
14.			Ц.-Д.Дондокова «Хэн һайн. Хэн мууб?», М.Осодоев	Зохёолнуудай гол удха - аха хуниие хүндэлхэ ёһо ойлгоно;
15.			"Аша хубуун", Д.Жалсаранов	бурагшадай оролдосотой, шударгуу ажалшан болгон хүмүүжүүлнэ; эдэ хоёр шүлэгэй удха дээрэ хүдэлхэдоо, «автор-герой», «герой» гээн ойлгосонуудтай эмпирическэ хэмжээн дээрэ танилсана; уран уншалгын ажал үргэлжэлүүлнэ.
16.			"Хоер нухэдэй хусэл",	Геройнуудай хоорэлдоо нюур нюураар уншана, «диалог» гээн ойлгосотой танилсана.
17.			Д.Ошоров "Ула ан тобшо"	Геройнуудай хоорэлдоо нюур нюураар уншана, «диалог» гээн ойлгосотой танилсана.
18.			А.Мангатханов "Мартамхай Мархай",	Уншалгын шанар нарижуулна; зохёолой удхаар хоороолдоо эмхидхэжэ, хүүгэдэй хэлэлгэ хүгжөөнэ;
19.			Г.Чимитов "һала н һамажаб, һамбааша ямаан"	шэнэ үгэнүүдэй удха тайлбарилан, бурагшадай үгын нөөсэ элбэгжүүлнэ
20.			Д.Ошоров "Дохол он хун",	Абари зангай талаар ямар ойлгосотой бурагшадай танилсаһыень, зохиолой үйлэдэгшэ нюурнуудай аяг аашын ямар байһые тодорхойлжо, сэгнэжэ шададаг болоһыень шалгагдана.

21.			Ж.Балданжабон "Та"	Абари зангай талаар ямар ойлгосотой һурагшадай танилсаһыень, зохёолой үйлэдэгшэ нюурнуудай аяг аашын ямар байһые тодорхойлжо, сэгнэжэ шададаг болоһыень шалгагдана.
22.			Үбгэн буурал убэлнай К.Ушинский «Убэл эй ааша»	Убэлэй байгаали тухай шүлэгүүдтэй танилсаха; хүүгэдэй дүрсэлэн бодолгодо, үгэдэ анхарал хүгжөөнэ;
23.			Ц-Д.Дондогой Туруушын саһан»	буряад угын аянга болон байгаалида дурлал хүмүүжүүлнэ.
24.			Ц.- Д. Дондокова «Саһан хугжэм»,	Хүүгэдэй дүрсэлэн бодолгодо, үгэдэ анхарал хүгжөөнэ;
25.			Ц-Б.Бадмаев "Саһан"	буряад угын аянга болон байгаалида дурлал хүмүүжүүлэлдэнэ.
26.			Г. Бадмаева «Һонирхолтой асуудал»	Нюур нюураар уншуулагдана; зохёолой удха хөөрэхэ шадабари бүридүүлнэ;
27.			Г. Бадмаева «Һонирхолтой асуудал»	текстын удхаар асуудалнуудта харюу угэхэ шадабари нарижуулна.
28.			Б. Бальжинимаев «Ёлкын дуун»,	һурагшадай оролдосотой, шударгуу ажалшан болгон хүмүүжүүлнэ;
29.			Д.Ошоров "Боосоог оо алдаһан Булад"	эдэ хоёр шүлэгэй удха дээрэ хүдэлхэдоо, «автор-герой», «герой» гэһэн ойлгосонуудтай эмпирическэ хэмжээн дээрэ танилсана; уран уншалгын ажал үргэлжэлэгдэнэ.
30.			Буряад арадай аман зохеол. Таабаринууд,	Уран гоёор хэлэгдэһэн зүйлнүүдтэй танилсана, шүлэг уранаар уншажа һурана;
31.			онһон угэнууд	шүлэгэй эмоциональна тональность элирүүлнэ.
32.			Хошоо угэнууд, Жороо угэнууд, ёохорой угэнууд	Хүүгэдэй дүрсэлэн бодолгодо, үгэдэ анхарал хүгжөөнэ; буряад угын аянга болон байгаалида дурлал хүмүүжүүлнэ.
33.			Онтохонууд. "Шон ые мэхэльэн шандаган"	Тус зохёолой удха дээрэ хүдэлхэдөө, ажабайдалай үйлэ ябаса тухай хөөрэлдэнэ;
34.			Онтохонууд. "Шон	Тус зохёолой удха дээрэ

			ые мэхэльеэн шандаган"	хүдэлхэдөө, ажабайдалай үйлэ ябаса тухай хөөрэлдэнэ;
35.			"Хулгана тэмээн хоер"	уншалгын шанар нарижуулна.
36.			"Мэхэтэй эрэ тахья"	ьурагшадай зохёохы арга шадал хугжоогдэнэ,
37.			Аргатай тулээшэн	«Арадай баялиг - табан эрдэни» гэьэн ьалбарьяар ьурагшадай мэдэсэ, шадабари, дадал элирүүлэгдэнэ.
38.			Угытэй уншэн басаган	Г. Чимитовай намтар, зохёохы зам тухай хоорэгдэнэ;
39.			Угытэй уншэн басаган	драматическэ зохёол тухай эхин юрэнхы ойлгосо үгэгдэнэ;
40.			Будамшуу	эжэл хани нүхэдэй эбтэй наадаха тухай ьургаал абана.
41.			М.Чойбонов "Сага ан ьараар",	Хүүгэдэй хэлэлгэ хүгжөөнэ; ьанамжа ябалга, познавательна мэдэсэ үргэдхэнэ.
42.			Г.Дашабылов "Арба н хоер жэл"	Хүүгэдэй хэлэлгэ хүгжөөнэ;
43.			Г.Дашабылов "Арба н хоер жэл"	ьанамжа ябалга, познавательна мэдэсэ үргэдхэнэ.
44.			Ц.Цырендоржи ев Сагаалган,	Тус зохёолой удха дээрэ хүдэлхэдөө, ажабайдалай үйлэ ябаса тухай хөөрэлдэнэ;
45.			Ц.Цырендоржи ев Сагаалган,	Тус зохёолой удха дээрэ хүдэлхэдөө, ажабайдалай үйлэ ябаса тухай хөөрэлдэнэ;
46.			Г.Бадмаева Сагаалганай бэлэг	уншалгын шанар нарижуулагдана.
47.			Ц.Цыдыпова "Хаба р ерэбэ",	Байгаалида ямар хубилалтануудай болодогыг харуулна;
48.			Ж.Зимин "Март",	уран гоёор зураглан харуульан намарай үзэгдэлнүүд тухай ьурагшад ойлгоно, уран үгөөр хэлэгдэьэн тодорхойлолго, зэргэсэлгэнүүдтэй танилсана,
49.			Ч.Цыдендамба ев "Ургыхан"	уншаьан, хараьан, ажаглаьанаа сасуулха

				арга олоно; шүлэгүүдые уранаар уншажа ьурана.
50.			Ч.Цыдендамба ев "Ургыхан"	уншаһан, хараһан, ажаглаһанаа сасуулха арга олоно; шүлэгүүдые уранаар уншажа ьурана.
51.			Ц-Д.Дондогой "Эжымни гамтайхан,	Хүүгэдэй хэлэлгэ хүгжөөнэ; һанамжа ябалга, познавательна мэдэсэ үргэдхэнэ.
52.			Г.Бадмаева "Бэлэг"	Зохёолнуудай гол удха - аха хуниие хүндэлхэ ёно ойлгоно;
53.			Х.Намсараев "Мана й нютаг",	Зохёолнуудай гол удха - аха хуниие хүндэлхэ ёно ойлгоно;
54.			Ц-Б.Бадмаев "Хонин моорэдэг гу, маарадаг гу",	геройнуудай хоорэлдоо нюур нюураар уншагдана, «диалог» гээн ойлгосотой танилсана
55.			Б.Абидуев "Муу ра багша"	геройнуудай хоорэлдоо нюур нюураар уншагдана, «диалог» гээн ойлгосотой танилсана
56.			Э.Дугаров "Мин ии гулгэн"	Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн тухай туруушын дэбжуулгэ ьурагшад ойлгонхо;
57.			Г.Чимитов "Би космонавт болохоб",	Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн тухай туруушын дэбжуулгэ ьурагшад ойлгонхо;
58.			Ц.Номтоев "Батын убгэн баабай"	шэнэ мэдээсэл шагнажа ьурана;
59.			Г.Чимитов "Таба н хушуу мал",	Геройнуудай хоорэлдоо нюур нюураар уншажа,
60.			Ж.Лодой "Тугал"	«диалог» гээн ойлгосо бэхижуулнэ.
61.			Унаган, Хурьган, Эшэгэн, Ботогон	Литаратурна онтохонууд тухай юрэнхы ойлгосо угэгдэнэ.
62.			Г.Чимитов "Таб ан нухэд",	Хүүгэдэй хэлэлгэ хүгжөөгдэнэ; һанамжа ябалга, познавательна мэдэсэ үргэдхэнэ.
63.			Ц-Б.Бадмаев "Шаг	Хүүгэдэй хэлэлгэ хүгжөөгдэнэ;

			ай наадан"	һанамжа ябалга, познавательна мэдэсэ үргэдхэнэ.
64.			Б.Абидуев " Тэхэ Бабанын түүхэ"	Эдир наһанай хүүгэдэй хүсэл эрмэлзэл тухай хөөрэлдэнэ,
65.			Б.Абидуев " Тэхэ Бабанын түүхэ"	уншалгын шанар нарижуулагдана;
66.			Б.Абидуев " Тэхэ Бабанын түүхэ"	һурагшадай оролдосотой, шударгуу ажалшан болгон хүмүүжүүлнэ;
67.			Ф.Цыренжапов "Ур ан дархан"	Уншалгын шанар нарижуулна; зохёолой удхаар хоороолдоо эмхидхэжэ, хүүгэдэй хэлэлгэ хүгжөөнэ; шэнэ үгэнүүдэй удха тайлбарилан, һурагшадай үгын нөөсэ элбэгжүүлнэ
68.			Һүүлшын хэшээл	

Нуралсалай жэлэй эсэстэ 2-дохи классай нурагшад турэлхи хэлээр нимэ мэдэсэ ба дүй дүршэлтэй болохо:

Уншалгын дүршэлнүүд:

• Уншаан юумэнэйнгээ удхыень ойлгон, зүбөөр, нэгэ жэгдээр, уран гоёор, үгэнүүдые бүхэлээрнь уншалга (жэлэй нүүлдэ минута соо 40-50 үгэ);

• Логическа сохилто ба мэдүүлэлнүүдэй, текстын хубинуудай хоорондохи зогсолто (пауза) баримталан уншалга;

• Уншаан материалаингаа удхые интонацияар харуулжа шадаха.

Текст дээрэ хэгдэхэ хүдэлмэри:

• Рассказ соохи үйлын нубарил оложо шадаха;

• Уншаан текстые гүйсэд удхатай хубинуудта өөрынгоо арга шадалаар хубаажа шадаха;

• Бүхэли рассказай болон тэрэнэй хубиин шухала удхые илгажа шадаха;

• Үйлэдэгшэ нюурнуудай ябадалда сэгнэлтэ үгэжэ нураха;

• Уншаан юумэнэйнгээ удхые ойлгоод, тобшохоноор хэлэжэ шадаха;

• Уншаан текстын удхые харуулан зурагуудаар хөөрөжэ шадаха;

• Үйлэдэгшэ нюурнуудые, байгаали, үйлэ харуулан үгэнүүдые, мэдүүлэлнүүдые текст сооһоо өөрөө оложо шадаха;

• Өөрынгөө хараан, дуулаан юумэн тухайгаа хөөрөжэ шадаха;

• Уран зохёолнуудай жанрнуудай зарим онсо илгаануудтай практическа танилсалга: онтохон соохи жэгтэй гайхамшагтай юумэнууд тухай, шүлэгүүдэй онсо илгаа тухай.

Турэлхи хэлээр ба уншалгаар 1-4-дэхи классуудай нурагшадай мэдэсэ, шадабари, дадал сэгнэхэ эрилтэ

1. Уншалгын дадал сэгнэлгэ

1-дэхи класста уншалгын дадал хадаа «Үзэглэл» ба «Уншаха ном» соохи текст нурагшадай хэр зэргэ уншадаг болоһые ажаглалга дээрэһээ сэгнэгдэхэ ёһотой. Текст дээрэ хүдэлхэ шадабари хараадаа абан, класс бүридэ программын эрилтын үндэһөөр табигдаан хэмжээ баримталан, нурагшадай уншалгын дүршэл сэгнэхэ.

«5» сэгнэлтэ хэрбээ:

а) 1-дэхи классай нурагшын үгэнүүдые бүхэлээр (3-4 үгэнүүдые -үенүүдээр), нэлгэн, хазагайруулангүй, үзэг гээнгүйгөөр, удаан аялгануудые зүбөөр, запятой, точкын нүүлдэ зогсолто зүбөөр хэрэглэн уншахадань;

б) 2-4-дэхи классуудта удхын сохилто баримталан, сэгнэлтын тэмдэг зүбөөр илган уншахадань; уншаан текстын гол удха зүбөөр ойлгоод, хэлэжэ, хөөрөжэ шадаа һаань;

в) 3-4-дэхи классудай нурагшадта уншаан текст хубинуудта хубаажа шадаа һаань;

г) шүлэг сээжээр хэлэхэдээ, үгэнүүдээ зүбөөр, нэгэһые торонгүй, уран гоёор уншаан байхадань табиха.

«4» сэгнэлтэ хэрбээ нурагшын:

а) уншахадаа, үгэнүүдтэ 2-3 алдуу гаргаа һаань, сэгнэлтын тэмдэгэй хойно

(точко, запятой, асууһан ба шангадхаһан) зогсолто хээгүй һаань;

б) сээжээр уншахадаа, үгэнүүдтэ 2-3 алдуу гаргаа һаань гү, али сэгнэлтын тэмдэг хоолойгоороо илгаагүй һаань, уншаһан текстынгээ удха зүбөөр ойлгобошье, тэрэнээ тодо бэшээр найруулан хөөрөө һаань;

в) уншаһанаа хөөрөжэ үгэхэдөө, зарим нэгэ ушарта торолсожо, багшын туһаламжаар заажа хэлэһэн байхадань табиха.

«3» сэгнэлтэ хэрбээ һурагшын:

а) уншахадаа, үгэ хазагайруулжа гү, али үгэ ба үенуудые нэлгүүлжэ, орхижо, 4-5 алдуу гаргаа һаань, эли тодоор уншаагүй һаань;

б) уншаһан текстынгээ гол удха багшын туһаламжаар хэлэжэ шадаа һаань;

в) сээжээр уншахадаа, текст гүйсэд мэдэхэгүй, сэгнэлтын тэмдэгүүдтэ зогсолто хээгүй һаань;

г) хэлэлгэ соогоо алдуу гаргахдаа (үгэ буруу хэрэглэхэ, мэдүүлэл дутуу, үсөөн үгэтэй г.м.), уншаһан текстынгээ удаа дараа алдаашье һаа, найруулан хэлэжэ шададаг байхадань табиха.

«2» сэгнэлтэ хэрбээ һурагшын:

а) үгэ бүхэниие таһалдангаар, сэгнэлтын тэмдэгтэ зогсолто хэнгүй уншахада, 6-наа үлүү алдуу гаргахадань;

б) сээжээр уншаха текстынгээ ехэнхи хубиие мэдэхэгүйдэ, абьян ба үзэгүүдые хазагайруулжа, 6-наа үлүү алдуу гаргахадань;

в) уншаһан текстынгээ гол удха хэлэжэ шадаагүй һаань;

г) текстын удхын удаа дараа найруулан хэлэжэ шададаггүй, хэлэлгэдээ олон алдуу гаргадаг байхадань табиха.

Нуралсалай жэлдэ уншалгаар һурагшадай дадал саг үргэлжэ шалгагдажа байха ёһотой (четверть бүхэнэй һүүл багаар). 1-4-дэхи клаасуудта һурагшадай уншаагүй тусхай текст ондоо ном сооһоо абтаха, һурагша бүхэнэй дүршэл шалгахын тула нэгэ текст хэрэглэхэ.

Нэгэ минута соо уншаһан үгэнүүдэй тоо хараадаа абажа, сэгнэлтэ иигэжэ табиха:

класс	Сэгнэлтэ болон уншаха текстын үгын тоо			
	«5»	«4»	«3»	«2»
1	30-наа дээшээ	15 - 20	15 доошо	-
2	40-ноо дээшээ	30 - 40	25 - 30	25 - наа доошо
3	60-наа дээшээ	50 - 60	35 - 50	35 - наа доошо
4	70-наа дээшээ	60 - 70	45 - 60	45 - наа доошо

Багшын ба үхибүүдэй хэрэглэхэ литература:

- Б.Б. Батоев «Методическа заабаринууд». Улаан – Үдэ: Бурядай номой хэблэл, 1987.
- Д.Д. Ошоров «Методическа заабаринууд». Улаан – Үдэ: Бурядай номой хэблэл, 1987.
- Д.Д. Дарижапова «Диктантнуудай ба изложенинүүдэй суглуулбари».
- С.Ц. Содномов «Диктантнуудай суглуулбари». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2006.
- В.Д. Патаева «Буряад уран ыйхан арадай аман зохёол холбон үзэлгэ». Улаан – Үдэ, 1995
- Л.Д. Шагдаров «Буряад, ород оньон, хошоо үгэнүүд». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 1996.
- С.А. Ошорова «Буряад аман зохёол». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2003.
- В.Б. Гомбоев «Һонирхолтой нааданууд». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2009.
- Б.Б. Лхасаранова «Буряад хэлэнэй орфозпи». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2009.
- Д.С. Базарсадаева «Булагай эхин». Агын хэблэлэй байшан, 2003.
- В.Б-Н. Намсарайн «Буряад онтохонууд». Улаан – Үдэ: Бурядай номой хэблэл, 1988.
- В.Ш. Гулгаров «Буряад үльгэрнүүд» Улаан – Үдэ: Бурядай номой хэблэл, 1988.
- С.Д. Бабуев «Магтаал, үрезл, соло». Улаан – Үдэ: Бурядай номой хэблэл, 1995.
- С.М. Бабушкин «Буряад – ород словарь». Улаан – Үдэ, 1992
- К.М. Черемисов «Ород- буряад словарь». Улаан – Үдэ, 1988.
- Ц.Б. Будаев «Оньон үгэ оншотой». Улаан – Үдэ: Бурядай номой хэблэл, 1988.
- Д.Д. Могоева «Туһатай болооб». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2003.
- Д.Н. Сультимов «Гуталгүй гулабхаа». Улаан – Үдэ: Бурядай номой хэблэл, 1993.
- Д.Д. Ошоров «Сасуутан ». Улаан – Үдэ: Бурядай номой хэблэл, 1988.
- У.Е. Мангутова «Сагаалганай наадан салгидаһаар...». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2007.
- Д.Д. Ошоров «Табан хурган». Улаан – Үдэ: Бурядай номой хэблэл, 1997.